

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבונו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1158

הדלקת הנר: 19:00 צאת השבת: 20:03 רבינו תם: 20:43 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: וארבעה אנשים (מלכים ב' ז).

או צרות הפרשה

פרשיות "תזריע" – "מצורע"

"בן יונה או תר" (יב, ו).

בכל מקום מקדים תורים לבני יונה חוץ מכאן, לפי שאינו מביא אלא אחד, ואם ימצא יונה לא יקח תור,
לפי שכן זוגו מתאבל עליו ואינו מודג לאחד (בעל הטורים).

השאלה שלפנינו הגיעה מאת בחור בשם איתמר, המגדל בביתו תפי מרהיב עין.
לפני מספר ימים - מספר איתמר - הבחנתי שהתפי שלי חש ברע. הוא נראה בעיני חלש, עצוב ומדכדך. מצב רוחו הלך והדרדר מיום
ליום... רצייתי לרומם את רוחו של התפי המסכן, ופתאום נזכרתי, שגם לשכני, אחד, יש תפי יפהפה וססגוני, מסוג דומה לתפי שלי,
והוא נמצא בכלוב בחצר המשפחת שלי. החלטתי להכניס את התפי שלי לכלוב של חברי. קויתי בלבי שיישיבת שניהם בצותא חדא
תגרם לחיזוק רוחו הנכאה של התפי שלי...

התברר שהרעיון לא הפיק תועלת. לדאבון לבי, כעבר יממה התפי שבק חיים...
למחרת חלה התפי של אחד. הסימפטומים של מחלתו היו דומים מאוד לאלו שהופיעו אצל התפי שלי... מצבו התדרדר מיום ליום,
עד שגם הוא מת... אחד פנה אלי בתביעה: "טפילתי במסירות בתפי שלי ושמרתי עליו היטב מנזקים ופגעים. כפי הנראה הוא נדבק
מהתפי שלי, שהכנסת ללא רשות לכלוב שלי, ועל כן עליך לשלם לי את דמי התפי היקר שלי!"
השבתי שאשולם בשמחה, אבל רק בתנאי שאכן כך הוא הדין...
ברצוני לשאל - האם אני אכן חייב לשלם לאחד את דמי התפי שלו?

תשובה

(א) מבאר בגמרא (ב"ק נ"ו:), שאם אדם לקח בהמה והעמיד אותה על גפי תבואתו של חברו, והבהמה אכלה מהתבואה -
חייב המעמיד בתשלום הנזק שעשתה הבהמה. ובאר החזון איש (ב"ק סי' א' סק"ז, בדעת הרשב"א), שהיוב המעמיד נובע מדין
"אש", שכן אנו נוקטים ש"אשו משום חציו". כלומר: התורה מתחשקת למדליק האש כאלו הוא עצמו הדיק בגדים (אף שלא עשה
מעשה בגדים בדבר הנזק), שהרי הבערת האש דומה לזריקת חץ, שאף על פי שהחץ הוא המזיק, אנו מתחשקים אל האדם שזרק
אותו כאלו הוא המזיק. אדם שמעמיד תפי החולה במחלה מדבקת בסמוך לתפי של חברו, והראשון מדביק את השני במחלה,
לכאורה דינו דומה לדין המעמיד בהמת חברו על קמת חברו, ומעשיו הם בגדר "כרי הזקא" (זהו דבר המוכן ומזומן להזיק),
ולכן יש לחיבו מדין "אשו משום חציו".

(ב) אלא, שלכאורה אין זה ברור לחלוטין שהתפי מת בעקבות ההדבקה מהתפי החולה. והדין הוא, שאין מוציאים ממון על פי
אומדנא (אומדן דעת, הערכה), אלא רק על פי עדות ברורה. ומבאר בגמרא (ב"ב צ"ג.), שאפילו אם גמל התפרע בין הגמלים,
ונמצא גמל הרג בצדו, אין תולים באפר ברור שהגמל המתפרע הרגו, אלא רק אם יראו עדים שאכן הגמל הזה הרג, וחיבו בעליו
בדמי הגמל שנהרג. וזאת משום שכל גדול בגדינו: "המוציא מחברו עליו הראיה".

(ג) אולם, למעשה נראה שיש לחיב את איתמר, וזאת משום שעשה מעשה פשיעה שעשוי להזיק, בכך שלקח דבר שמזיק כעין "אש",
או "חצים", והניח אותו שלא ברשות בסמוך לממון חברו, ואנו גם רואים שאכן ממון הזולת נשרף או נזק. באפר זה, כששקמת סבה
ברורה המחייבת את איתמר, הרי הוא בחזקת חיוב, וכדי להפטר עליו להביא ראיה שלא הזיק... מה שאין כן במקרה של הגמל
המתפרע, שאין כאן מצד בעל הגמל פעלת הזק שנירה הטומנת בחבה סבה שגורמת חיוב תשלום.
לסיום: נראה שיש לחיב את איתמר בדמי התפי של אחד (אחת שאלתי).

"וראה הכהן את הנגע בעור הבשר... וראהו הכהן וטימא אותו" (יג, ג).

אדם שמגלה בבשרו נגע, צריך להראותו לכהן כדי שיכריע אם מדובר בצרעת או לא. התורה אומרת בתחילת הפסוק:
"וראה הכהן את הנגע", לאחר מכן מפרטת את המראה שעליו לראות, ומסיימת: "וראהו הכהן וטימא אותו". מפני מה חוזר
הפסוק: "וראה הכהן... וראהו הכהן"? מדוע בפעם הראשונה נאמר "וראהו" ובשנייה נאמר "וראהו"?

כשכהן רואה נגע וקובע שהוא צרעת, צריך מיד להסגיר את האדם למשך שבעה ימים. אם, למשל, מדובר בחתן - הוא לא יכול
ללכת לחופה ולהתחתן. לכן מדריכה התורה את הכהן: "וראהו הכהן" - תראה את האדם, מה המצב של האדם שבא להראות את
הנגע, ולא רק את הנגע עצמו. גם כאשר הכהן רואה מיד שמדובר בצרעת, הוא אינו מוציא מפיו את המילה 'צרעת', אלא אומר לו:
בוא בעוד שבוע. ורק לאחר שהסתיימו שבעת ימי המשתה או החג, אומר לו שמדובר בצרעת.

הכהן צריך להיות בר דעת - עליו להבין מי עומד מולו ולפי זה לפסוק לו.

כיוצא בכך צריך לנהוג כל מורה הוראה שבאים אליו בשאלה - כל פסק שניתן, יש להתאימו לאדם המדובר.

אל ה"בית הלוי" צו"ל הגיע אדם ובפיו שאלה: האם אפשר לצאת ידי חובת ארבע כוסות בליל הסדר בכוסות חלב במקום ביי?

הוא הוסיף להסביר שמפאת עניו אין בידו כסף לקנות יין, אולם יש לו עז שמניבה חלב.

פנה ה"בית הלוי" אל הרבנית, ובקש ממנה שתתן ליהודי סך של עשרים וחמישה רובל לצרכי החג.

כשיצא שאלה הרבנית: "מדוע נתת לו סכום כל כך גדול? הלא לארבע כוסות יסיפיקו גם שלושה רובלים! אפילו ארבע חביות של יין
עולות כמה רובלים בודדים!"

נענה לעומתה: "אם בא היהודי לשאול על החלב, משמע שאין להם גם בשר לאכול, כי אילו היה בשר לא היו יכולים לשתות חלב
לארבע כוסות. אם אין להם בשר, כנראה שגם אין להם דגים ומצות, שלא לדבר על בגדים ומפה לחג. יש, אפוא, לדאוג לו לכל צרכי
החג! זהו 'וראהו' - יש לראות מה מסתתר מאחורי כל שאלה.

רבי צבי פסח פראנק צו"ל היה גאון אדיר. ביתו היה פתוח לרווחה עשרים וארבע שעות ביממה. היו שם מניינים לשחרית,
מנחה וערבית בקביעות, ורק בשבתות היה הולך להתפלל בבית הכנסת שבשכונה.

בעל נכדתו, רבי יוסף כהן, אב"ד בירושלים, סיפר על אחד מפסקי ההלכה שנתן בעניין דם בביצה:

בתקופת הצנע, שהונהגה כאן בארץ מיד לאחר קום המדינה, חלקו לכל משפחה תלושים על פי מספר הילדים. כל דבר ניתן היה
לקנות רק על פי הקצבה. ביצים כמעט ולא היו, היינו משתמשים בביצה אחת עבור ארבעה אנשים. אני זוכר היטב שכאשר היו

לרפואות יוסף בן תמר הי"ו, יוסף בן זולכיה הי"ו, אמיר בן דורית הי"ו, מרדכי בן שרה הי"ו, דניאל בן רותם הי"ו, מיכל אפרת בת דיאנה הי"ו, נדב חיים בן אירית הי"ו.

מוציאים קורט דס בביצה לא היו זורקים אותה. היינו מניחים אותה בצלחת, והילד התורן היה הולך לתנובה, מגיע ואומר: "אדון, יצאה לי ביצה עם דס". זורק אותה לאשפה שם, ולוקח בשמחה ובצהלה ביצה חדשה מהתבנית... זה היה המצב בימים ההם. באחד הימים הגיע לביתו של הרב פראנק יהודי, צולע ברגלו, ובפיו שאלה: הוא פתח ביצה ומצא בה קורט דס בחיבור החלבון עם החלמון. הוא יודע שדס בחלמון אסור, וצריך לזרוק את הביצה, ולעומת זאת דס בחלבון מותר – מוציאים את הדס והביצה מותרת. אבל כשממצא דס בחיבור שבין החלבון והחלמון, הוא שמע שיש בזה מחלוקת, ולכן בא לשאול כיצד עליו לנהוג. התבונן בו הרב והבחין שהוא לא מקומי. שאלו: "היכן אתה גר?" ענה היהודי: "בגבעת שאול". אמר לו הרב: "אתה גר בגבעת שאול? אם כן מותר לך".

כשיצא שאל הנכד, הרב יוסף כהן: "ילמדנו רבנו, האם יש הלכות מיוחדות לתושבי גבעת שאול, והלכות אחרות לתושבי גאולה?" אמר לו הרב פראנק: "הלא יש כאן מחלוקת, והפוסקים כתבו שבמקום הפסד מרובה זה מותר. לא רציתי לשאול אותו אם הוא עני או עשיר, אולי הוא רק נראה עני. אבל כשמעתי שהוא הגיע מגבעת שאול עד שכונת גאולה בשביל ביצה אחת, והוא צולע על רגלו והחליכה קשה לו, הבנתי לבד שמדובר כאן בהפסד מרובה ומותר לו".

חוכמתו של חכם היא לא לראות רק את הדין, אלא לראות את השואל, כדי לדעת איך להשיב לו (דורש ציון).
"וביום הראות בו בשר חי יטמא" [יג, יד].

וביום – מה תלמוד לומר? ללמד, שיש יום שאתה רואה בו ויש יום שאין אתה רואה בו. מכאן אמרו: חתן נותנים לו כל שבעת ימי המשתה (רש"י). כלומר, אין הכוונה רואה את הנגע שבראה אצל החתן עד לאחר ימי המשתה שלו.
השאלה שלפנינו הגיעה מאת בעל קורא ירא ה' שכה ספר: אחד מנכדי הקהל שבבית הנקנסת שלני, זכה להקניס לבית הנקנסת ספר תורה חדש ברב פאר וחדר. פדיוע, נהגו ישראל לכבד את ספר התורה החדש ולקרא מתוכו בשבת הראשונה להקנסתו לבית הנקנסת. לרגל המאורע הודיע בעל הספר כי הוא יערוך קדוש וסעודת שבת מפארת לכל המתפללים, לנכח השמחה הגדולה של הקריאה הראשונה בספר התורה החדש שלו. הוא הוסיף להזמין גם את קרוביו וידידיו לתפילה, וגם הסופר שכתב את ספר התורה הגיע למעמד המרומם. נרגש כלי התחלתי את הקריאה בספר התורה החדש, ונהנה, כבר בעליה הראשונה, לאחר קריאת מספר פסוקים, הבחנתי בטעות גמורה... חשבתי בלבי, הרי אם אעצור את הקריאה ואודיע אודות פסולו של ספר התורה, תגרם עגמת נפש מרבה לבעליו ולסופר (וגם לנשותיהם, שנקחו בעזרת הנשים), והשמחה הגדולה תשבת...
שאלתי אפוא היא, האם יש היתר כלשהו להמשיך בקריאה בספר התורה החדש משום "כבוד הבריות"...

תשובה
(א) חידוש גדול מביא רבנו החיד"א ("מחזיק ברכה" או"ח סי' רפ"ב סי"ק י"ד) בשם ספר "עיר בנזמין": מי שנתן ספר תורה לבית הנקנסת, וקראו בו ביום חנוכו, בשבת הראשונה להקנסתו לבית הנקנסת, ונמצאה בו טעות, הורה אחד מן הגדולים, שאף על פי שנמצא בו פסול, גומרים בו את הקריאה, כי אז ספר התורה הוא כ"חית", ואין רואים נגעו בחפצו.
כלומר: בהופיע על גוף האדם נגע שיתכן שהוא טמא, הרי הוא חייב להראותו לכהן, כדי שיקבע אם הוא טהור או טמא. טמאת הנגע תלויה בראיית כהן ובאמירתו. והדיון הוא, שאין כהן רואה את נגעו של חתן, כדי לא לעצרו ולא לערוב את שמחתו. וסובר ה"עיר בנזמין", שגם לגבי ספר התורה החדש נתן לסמך על הפוסקים המקשרים לקרות בספר תורה פסול (אף על פי שלכתחלה אין פוסקים כשיטתם), וזאת כדי לא לפגוע ולהעביד את הצבור והבעלים בספר התורה החדש ביום חנוכו (ראה שו"ת "בצל החקמה" ח"ג סי' י"ד).
(ב) אכן, החיד"א ממשיך וחולק על הוראה זו: ולי ההדיט נראה, שאין לסמך על זה כלל! כי מה ענין שמטה אצל הר סיני... ועוד, שלגבי נגעים, פאשר נולד הנגע בחתן, הוא אינו טמא עד שיטמאנו הכהן, ועל כך אמרו רבותינו שאין הכהן רואה את נגעו של החתן בזמן חפתו. אבל בעניננו – בדיון ספר תורה שנמצא בו פסול – כבר הברר שספר התורה פסול, ולכן יש להוציא ספר תורה אחר.
(ג) אמנם, יש לדון במקרה שאלתנו, שפאשר יודע ברבים פסולו של ספר התורה כבר בקריאה הראשונה בו, בעל הספר והסופר יתבישו ויפלומו – האם במקום "כבוד הבריות" נתן לסמך על ההוראה שמביא ה"עיר בנזמין" ולהמשיך את הקריאה בספר התורה הפסול? ויבן, שמענו ממז"ר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שאין להקל ולהמשיך לקרא לכתחלה בספר תורה פסול (וכפי שהורה החיד"א), כי כדי להקל בהלכה משום "כבוד הבריות" צריך שתהיה סבה מצדקת לאדם המתביש, וכאן אין הצדקה לבעל הספר או לסופר לגרם לכל הצבור לקרא לכתחלה בספר תורה פסול, כי אין יוצאים בקריאה שפזו לכתחלה, וכן גורמים לעולים לברך ברכות לבטלה.
לסיום: יש להפסיק את קריאת התורה בספר התורה החדש ולהמשיך את הקריאה בספר תורה אחר (אחת שאלתי).

"או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל הכהן" [יג, טז].

אותו הבשר שנחלה, שב ונהיה חי, טהור. ידוע שביום הכיפורים השטן אינו מקטרג. "שטן" בגימטריא שס"ד. בשנה ישנם שס"ה ימים. שס"ד מהם השטן מקטרג, וביום אחד, הוא יום הכיפורים, אין בכח השטן לקטרג על ישראל. מדוע אינו מקטרג באותו יום? – כי נותנים לו "שעיר לעזאזל" ובכך כביכול מפייסים את דעתו, כמו אדם הזורק עצם לכלב ועל ידי זה נהיה 'חברו'.
כעין זה מוצאים גם בתפילת מוסף של ראש חודש, שאומרים "ושעיר לכפר", וכתב רבנו האר"י ז"ל, שכשאומר תיבות אלו, יכוון שהשטן לא יקטרג כל החודש, וזאת מחמת שנותנים לו שעיר בראש חודש.
אם כן, ביום הכיפורים, השטן לא רק שאינו מקטרג עלינו, אלא אף נהיה סגור – מליץ טוב בעדנו.
זה נרמז במילים: "או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן" – אותו בשר נהיה לטהור.

רבי שמואל הנגיד היה פקח גדול, משנה למלך ספרד בתקופת תור הזהב של יהדות ספרד. המלך אהב אותו מאוד ולא קיבל שום החלטה לפני שהתייעץ עמו, ועל כך חרה אפם של הגוים, ובפרט המוסלמים.
היה שם שר מהמוסלמים ששנא אותו מאוד. יום אחד, נסע המלך במרכבה לקבלת פנים גדולה שעשו לכבודו. לפניו היו נוסעים פרשים על סוסים אבירים, ועמם מנגנים שהיו מריעים לפני המלך בקול תרועת חצוצרות וכבוד גדול. המלך ישב במרכבתו על כסאו ולימינו ישב רבי שמואל הנגיד. אותו שר מוסלמי שראה את השיירה, חרה אפו ביותר והוסיף שנאה על שנאתו, ומרוב כעס חיבר שיר בגנותם של היהודים, שיר עם מלל מובנה מיוחדת מלאה שינאה ליהודים. עודם בדרך, שמע המלך את השיירה הזאת וכעס. אמר לרבי שמואל הנגיד שהוא מצווה אותו שבדרכם חזרה, ילך לשר ויסיר את לשון הרעה!

רבי שמואל הנגיד, שפיקח היה חשב לעצמו: איזו תועלת תהיה לי מכך שאחתוך את לשונו של אותו שר מוסלמי, הלא יבואו מיליון מוסלמים במקומו, אין לדבר סוף! מה עשה? כשהגיע לביתו, שיגר מכתב ברכה לשר המוסלמי הזה וצירף אליו מאה דינרי זהב. המוסלמי הזה ראה כסף, והסתנוור. הרי אמרו: "השוחד יעורר עיני חכמים", קל וחומר טיפשים...

עברו שלושה חודשים, המלך עבר שוב באותו מסלול, והגיע לשכונה של אותו שר מוסלמי, והנה שומע ממנו שיר שבח על יהודים בכלל, ועל רבי שמואל הנגיד בפרט: "אור עינינו, סאלם עליכם" [שלום עליכם, כמובן על היהודים]...

שאל המלך את רבי שמואל הנגיד: "האיש עדיין מדבר?!! הלא ציווית אותך להוריד לו את לשונו?"
אמר רבי שמואל הנגיד: במחילה אדוני המלך, אתה לא ציווית אותי לחתוך את לשונו בסכין או בחבל, רק אמרת לי להוריד את לשונו הרעה. וזה מה שעשיתי. סילקתי את לשונו הרעה ועשיתי לו לשון טובה.

"איך עשית זאת?" התעניין המלך ורבי שמואל השיב: "הרי זה השר אוהב כסף. שלחתי לו מאה דינרי זהב והפכתי אותו מאויב מושבע שלי לאחד מאוהביי". הביט עליו המלך ואמר: "אכן, צדקת".

זוהי דוגמה למקרה שגרמו לקטרגו שיעשה סגור באמצעות שוחד. וכאמור, כך נוהגים גם עם השטן ביום הכיפורים (דורש ציון).
זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוראל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עזריאל בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ סוסן בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרהנג ז"ל, לע"נ אלהה בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת מולי ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, וע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com